

İLK OKUMA YAZMA SÜRECİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

İlk Okuma Yazma Süreci

İlk okuma sürecinde "Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi" benimsenmiştir. İlk okuma yazma öğretimi tırnaksız dik temel harflerle gerçekleştirilir.

Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi

Öğrenciler yazı yazarken ve okuma yaparken;

- Göğüslerini yazı masasına dayamamalı, her iki kolun üçte ikisi masa üzerinde durmalı, ayaklar rahat vaziyette yan yana yere basmalıdır.
- Göz ile materyal arasındaki uzaklığın 25-30 cm olması gerektiği sıklıkla hatırlatılmalıdır.
- Öğrencilerin yazı yazarken kalemi baş, işaret ve orta parmakları arasında rahat ve serbest tutmalarına, işaret parmağını fazla bastırmamalarına dikkat edilmelidir. Kalem, çok sıkılmadan ve bilek zorlanmayacak şekilde tutulmalıdır.
- Öğrenciler, yazı yazarken kâğıdı eğimli tutmayı tercih edebilir. Bu durumda öğrencilere baskı yapılmamalı, yazı kolaylığı açısından kâğıt tutuşu konusunda esnek davranılmalıdır.

Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretiminde İzlenecek Aşamalar

1. İlk okuma yazmaya hazırlık

a) Dinleme eğitimi çalışmaları:

- Dinleme eğitimi çalışmaları ilk okuma yazma öğretiminin başında, ilk harfin (e) öğretimine geçmeden önce gerçekleştirilmeli ve tamamlanmalıdır.
- Öğrencilere harflerin sesleri verilmeden, doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesler dinletilmelidir.
- Dinletilen sesin kaynağını fark etmeleri sağlanmalıdır. Ardından doğal ve yapay ses kaynaklarına karşılık gelen duyduğu sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar esnasında müzik dersinin ilgili üniteleriyle ilişkilendirilmez.
- Bu süreçte işitme engeli ve konuşma bozukluğu olduğu düşünülen öğrencilerin gözlemlenmesi gerekmektedir. Profesyonel desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerin ilgili kurumlara yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

b) Parmak, El ve Kol Kaslarını Geliştirme Çalışmaları:

- Yazmaya başlamadan önce öğrencilerin parmak, el ve kol kaslarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Bu çalışmalar boyama ve çizgi çalışmaları öncesinde öğrenciyi destekleyecek nitelikte olmalıdır.

c) Boyama ve Çizgi Çalışmaları:

- Boyama ve çizgi çalışmalarına başlamadan önce öğrencilerin kalemi hangi eliyle tuttuğu tespit edilmelidir.

- Sol elini kullanan öğrenciler, sağ ellerini kullanmaları hususunda zorlanmamalıdır. İki elini de kullanabilen öğrenciler hangi elle daha rahat yazmakta iseler o eli kullanmaya teşvik edilmelidir.
- Dik temel harflerle yazmaya hazırlık için dik, eğik, dairesel ve yatay çizgiler çizdirilmelidir.
- Dik Temel yazma biçiminde dairesel çizgi öğretilirken saatin 2 noktasından başlanmalı, sola doğru eller kâğıttan kaldırılmadan aynı noktaya gelene kadar çizdirilmelidir.
- Dik temel harflerin yazılış yönleri, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru gösterilmelidir.

2. İlk Okuma Yazmaya Başlama ve İlerleme

- Kullanılacak dik temel harflerde, karıştırıldığından, büyük J harfinde nokta olmadığını belirtelim.
- Okuma yazma öğretimi süreci boyunca dört çizgi, üç aralıktan oluşan standart yazı defteri kullanılmalıdır.
- Yazı defterindeki satır aralığı, 4 5 4 oranında, en az 1,3 cm genişliğinde olmalıdır.
- Okuma yazma öğretimi tamamlandıktan sonra standart yazı defteri veya çizgili defter kullanma kararı, öğretmen ve öğrencilerin inisiyatifindedir. Yazmada zorluk yaşayan öğrenciler ile yazma çalışmalarına standart yazı defteri ile devam edilebilir.

a) Sesi hissetme, tanıma ve ayırt etme:

- Okuma yazma öğretiminde ilk olarak ses hissettirilmelidir.
- Ses öğretilirken görselden hareketle harf senaryosu, tekerleme, şarkı ve bilmecelerden yararlanılabilir.
- Ardından öğrencilere sesin karşılığı olan harf gösterilmeli ve ses harf ilişkisi kavratılmalıdır.

b) Harfi okuma ve yazma:

- Ses harf ilişkisi kavratıldıktan sonra harflerin okunmasına ve yazılmasına geçilmelidir.
- Öğrenci yazma çalışmalarında harflerin yazım şekilleri, yönleri, geometrisi, eğimi, dikliği konusunda zorlanmamalıdır.
- Öncelikle öğrencilerin harfin temel formunu oluşturmaları beklenmelidir. Önce büyük harfin yazımı hemen ardından küçük harfin yazımı yönleriyle birlikte gösterilmelidir.

c) Harflerden heceler, hecelerden kelimeler, kelimelerden cümleler oluşturma:

- Birinci harf grubunun ikinci harfi olan "l" öğretiminden sonra hece öğretime geçilmelidir.
- Hece öğretimi sırasında büyük harf kullanılmamalıdır.
- Hece tek başına değerlendirilmeli ve küçük harflerle gösterilmelidir.
- İlk önce "e" sesine, sonra "l" sesine vurgu yaparak iki sesin birlikte söylenmesi sağlanmalıdır.
- Kapalı hecenin gösteriminden sonra açık hece gösterilmelidir. (Önce el, sonra le gibi)

- Harflerde ilerlendikçe her zaman önce kapalı hecelere sonra açık hecelere ulaşılmalıdır. Ardından üç ve dört harfli heceler gösterilmelidir.
- Oluşturulacak üç ve dört harfli heceler öğrencinin anlamlandırabileceği kelimelerden seçilmelidir. Anlamını bilemeyeceği türden kelimelere yer verilmemelidir.
- Hece türlerinin tamamı kolaydan zora doğru aşamalı olarak tanıtılmalıdır. (a, al, la, kel, kal, kalk gibi)
- Bu heceleri oluştururken anlamlı ve işlek hecelere öncelik verilmelidir.
- Kelimeler oluşturulurken görsellerle desteklenebilecek, öğrencinin ön bilgileriyle anlamlandırabileceği kelimelere öncelik verilmelidir.
- Yeni oluşturulan kelimeler gösterildikten sonra cümle içinde kullanılmalıdır. Kelimelerin arasında uygun boşluklar bırakmaları sağlanmalıdır.
- Cümleler oluşturulurken okunuşu ve yazılışı öğretilmemiş kelimelerin yerine görseller kullanılmamalıdır. (Kaynak kitaplarda bu çok yapılıyor!) (I sesi verildiğinde "Ela elma al." Cümlesinde elma yerine elma resmi kullanılmamalıdır, dolayısıyla bu seste bu cümle verilmemelidir.)
- Sadece okunuşu ve yazılışı öğretilmiş kelimelerin yerine görsel kullanılabilir.
- Büyük harflerin kullanımı cümle başlarında, özel isimlerde ve başlıklarda vurgulanmalıdır.
- Noktalama işaretlerinin kullanımına yeri geldikçe değinilmelidir.
- İlk cümle oluşturulduğunda nokta işareti kullanılmalıdır.
- İlk soru cümlesi oluşturulduğunda soru işareti kullanılmalıdır.
- Soru ekinin yazım kuralı olan "mı'nın ayrı yazılması" gösterilmemelidir. Soru eki olarak "mı" metin içinde okunabilir.
- Ünlem işareti son harf grubunda gösterilmelidir. Örnekte belirtilen kullanımı dışına çıkılmamalıdır. (Ah, elim acıdı!)
- Kısa çizgi kullanımı satır sonuna sığmayan kelimeleri hecelerine bölerken gösterilmelidir. Kısa çizginin diğer kullanımları gösterilmemelidir.
- Kesme işareti, sadece özel isme gelen ekler ayrılırken gösterilmelidir.
- Noktalama işaretlerinin kullanımları gösterildikten sonra pekiştirme etkinlikleri yapılmalıdır.

d) Metin okuma:

- Metinlerde öğrenci için anlamlı olmayan cümlelerden metinler hazırlanmamalı ve okutulmamalıdır.
- Tekerleme, bilmece, sayışma, mani ve ninniler bu kapsamın dışındadır.

3. Bağımsız Okuma ve Yazma

- Seslerin tamamı kavratıldıktan sonra ve temaya başlamadan önce en az iki hafta süreyle öğretmenin rehberliğinde akıcı okuma düzeyini geliştirmek amacıyla okuma çalışmaları (sessiz ve sesli okuma, sesleri doğru çıkarma, vurgu tonlama, anlamlı okuma, koro hâlinde okuma, metin üzerinde konuşma vb.) yapılmalıdır.
- Bu süreçte öğretmenler, bireysel farklılıkları göz önüne alarak öğrencilerin akıcı okuma becerilerini geliştirme çalışmalarını yürütebilir.
- Öğrencilerin dil gelişimine (doğru telaffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunan tekerlemelerin ilk okuma yazma öğretiminde kullanılması önerilmektedir.
- Okumayı geliştirmeye yönelik tekerleme, sayışma, ninni, bilmece ve maniler sıklıkla kullanılmalıdır.

- 1.sınıfta okuma ve yazma süreci tamamlanır.
- 2.sınıfta öğrencilere okuma yazma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptırılır
- 3 ve 4. sınıfta ise öğrencilerin kendine has yazı alışkanlığı kazanmasına yönelik yazı çalışmaları yaptırılır.

Not : Bilgiler güncel Türkçe Öğretim Programı 2019'dan alıntılanmıştır.

Muhammet BOZKURT

www.mebders.com